

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 35.

V Celovcu v sredo 2. maja 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

III

(Dalje.)

Jaz sem človek, ki svobodno tukaj stoji in svobodno govori, in ravno zavolj tega, ker svobodno govorim, lahko tudi izrečem brez strahu, da bi se mi očitalo, da se hočem komur koli prilizovati; očitno moram tedaj povedati, kar o dozdanjih dogodbah mislim, to namreč, da je zdanje ministerstvo dozdanji sistemi slovo dalo (Dobro! med poslušalci), da gleda na moč narodov, da hoče isto moč razviti in duhu avstrijskih narodov prosto pot pustiti. (Živio, dobro in pravo-klici v sredi in med poslušalci.)

Ko je Njeg. veličanstvo 1. maja 1861 državni zbor okoli sebe zbralo, bilo je tedaj s februarne ustavo v Avstriji tako le: Ogri in Hrvatje so kmalo potem določno povedali, da ne pošljejo zastopnikov svojih v „Reichsrath.“ Nočem pa tu govoriti od „nesunov“ bližnje nam deželice (Istrije), tudi ne o tem, kako ostro so ravnali s kupčijsko zbornico v Roveredu, ker ni hotla v „Reichsrath“ svojega zastopnika voliti, in je bil zagadel pervosednik njen v preiskovanju, itd. itd. To se je pa v tej slavnej zbornici menda pozabilo, da so Galičani in Čehi le po v protokol zapisanem protestu svoje zastopnike v „Reichsrath“ poslali, — da tedaj februarne ustava že 1. 1861 ni bila od vseh zahodnjih dežel naše cesarevine nepogojno sprejeta. Meseca junija 1861 je poslanec dr. Smolka državnega ministra g. Šmerlinga vprašal, ali je zbrani „Reichsrath“ ozi ali širji? Odgovorilo se mu je, da je le oži.

Ta oži „Reichsrath“, ki gotovo ni imel oblasti obravnavati finančne postave, zadal je vendar 1. 1862 to pravico, in bili so 1. 1863 tisti česki poslanci, ki so zoper to samovoljno preziranje ustavnih pravic protestovali, ne le od pervosednika — čeravno ne pričujejo — posvarjeni, naj se reda derže, ampak še celo očitno razglašeni, da so svoja pooblastila zgubili. 1. 1863 so pristopili Erdeljci ali Sedmogračani, in „Reichsrath“ je tedaj postal na enkrat širji. (Sme h med poslušalci.) Že je bilo to na tanko razloženo in se tudi ne more nikdar ovreči, da „Reichsrath“ ni bil nikdar širji, niti pravno niti djanski: bil je le večja pravna izmišljaja, še veliko večja, nego so tiste izmišljaje ali sanjarije, o kterih nasprotniki naši govoré. (Sme h v sredi in med poslušalci.)

Tedaj pač nisem nič slišal, da bi bil kdo od nasprotne stranke bodisi v „Reichsrathu“ ali v našem deželnem zboru protestoval, da se zavaruje in ohrani čutstvo pravice in ustava. Nikdar nisem slišal, da bi bili našemu deželnemu zboru rekli, naj gledé na §. 19 a. zoper to samovoljno postopanje ožega „Reichsratha“ protestuje (V sredi: Prav dobro!). nikdar nisem slišal, da bi bili kdaj prosili naj Njeg. veličanstvo varuje ustavo, — tedaj naj zdaj to, kar takrat ni bilo pravo, obvelja! Ker ni Njeg. veličanstvo pri svojem dobrem spoznanju krivice dalje terpejo, ali bomo mar mi zdaj zoper to protestovali? Po mojih mislih bi bilo to takrat pač bolj potrebno, kakor pa zdaj. (Pravo! Dobro! v sredi in med poslušalci.)

20. septembra je bila po takem le ena pot mogoča, in to je bila tista, da se je februarne patent ustavil in izročilo ustavno vprašanje narodom, ki naj ga prosto med

seboj rešijo. To je bila edino mogoča pot iz dveh razlogov, ki ju celo adresa priznava, namreč da je treba ustavo popraviti in z Ogri se spraviti. Tu morejo, česar pa jaz ne vem, misli kaj navskriž biti, meni pa se vendar pozdeva, da ni tako. Besede mojega predgovornika barona Apfaltrerna same nam dokazujejo, da tudi on nikakor ne misli, da bi Ogri februarne patent sprejeli in v „Reichsrath“ prišli. Tedaj bi bil vedno le domišljen širji „Reichsrath“, vedno nek kernji parlament, ki bi dajal za Avstrijo postave. (Dr. Toman: Res!) 360 poslancev bi imelo v zbornici poslancev biti, — ali kako lahko so si to po opravljenem redu naredili! 100 poslancev, tedaj nekaj četertino, sme že sklepati, in 51, (sedmi del), za vso Avstrijo postave dajati. (Živa pohvala v sredi in med poslušalci!) Jaz mislim, da so avstrijski narodi že toliko odraščeni, in Ogri in Hrvatje toliko ustavno izurjeni, da ne bi bilo treba nekterim dunajskim in graškim doktorjem za vso Avstrijo postave dajati. (Živa pohvala med poslušalci!) Ker tedaj sprava z Ogri po februarne ustavi ni mogoča, ne ostaja nič drugega, nego da je Njeg. veličanstvo tisto pot nastopilo, ki jo 20. september razločno kaže. Ker bom na ugovore poznej odgovarjal, povdarjam zdaj samo to, da se mi sprava z Ogri kaj zelo potrebna zdi, ker je vse to, kar se je tu o našem žalostnem stanju besedovalo, popolnoma resnično, in ker nas ravno žalostno naše stanje k temu sili, da se enkrat mir naredi med narodi in vladarjem. (Dobro! Dobro! med poslušalci.)

Že le 1862 je grof Auersperg v gosposki zbornici dotičen popravek predložil, ki se glasi tako: „Vladi se priporočajo silno ta-

Besednik.

Bleda črtica v Ptuj.

R. B. Starodavni Ptuj, predzgodovinsko, nekdanj obširno in najstarejše mesto širske vojvodine, priča mnogo krvavih prizorov, mnogoletno stanišče rimskih čet, sedež učnega in svetega vladike Viktorina in nekterih naslednikov, v njegovem svetišču je najberže tudi sv. Metodij potovaje v Rim prepeval sv. mešo po slovenskem obredu, je sedaj tiho mestice brez vsake vrednosti gledé na omiko, razvoj in pomen današnje dobe. Najdavnější zemljepisci in zgodovinarji zovejo to mesto Petovium; korenika mu je gotovo pet, odkoder novosl. peč = skala (Pešt- peč in prestava Ofen), in končnica- ov, tedaj pet ov; tudi še imamo rodovinsko ime Petovar iz Peto-var kakor Belovar; — ov = uj: voluj, osebuje = volov, oseboven, tedaj Pet u j in skrajšano Ptuj. Hrvatje in deloma tudi Haložani mu pravijo: Optuj, ker oboji radi o pred samostave in priloge devljejo: o-mera, o-mladina, o-paljenki, o-redek. Komur se danes še dozdeva, da je Petov — Ptuj iz številnice pet (menda peta varoš) in nemškega au, Petau, ali iz ptuje inostrano, kakor

ga nijeden Slovenec ne zove, ovaja velikansko nevednost v jezikoslovstvu! — Ptuj je, kamor so pokojni Slomšek voljni bili predstaviti vladsko stolico za zgodovinskih spominov voljo; kamo sreče, da se je ta blaga misel uresničila! Nekdaj slavni Ptuj sedaj hira v vsakem oziru, namreč v obrtnosti, trgovini, zlasti pa v znanostih, čeravno se vleče železna kača mimo njega, in ne verjamem, da bi se kdaj opomogel, razun ako mu modrice privoščijo prijaznost. Edine vinsko trstvo še ga drži, vendar le neke, kterim je ustregla dobra zgoda. Ti gospodje potegnejo vsake jeseni čez polovico haloškega vina v svoje podzemeljske dupline, nekaj ga nakupivši, največ pa na namoštvo prijemši. Namoštvo je v tem, da meščanje dajejo Haložanom med letom po malem penze na tak van, da prihodnjo jesen povrnejo z moštom; pa tako početje je že najmanj tretjino Haložanov na boben spravilo, drugih večina pa tej nesreči nasproti hiti. Kako to! Tako, vino se po branju ali navadama o novem letu zaračuni za nizko ceno, vrh tega pa pristopijo po 12 odstotne obresti, dobrot, ki se sme z obrestmi meriti, voznina za polovnjake, spoln (doliv) do računske dobe, sodar, obroči, kletnina in še kaki privržki. Mnogokrat se pripeti, da Haložan zapeljavi namoštniku kakih 6 — 8 polovnjakov (polovnjak = 200 pintam) se skoro nič ne odolži ali celo malo.

Če se namoštniku zdi posestvo prilično, da ga v največji sili prebognati, da si ga lože prisvoji. Pomozi si goli v koprivju! Odtod prihaja, da je obilo večih posestev že v tujih rokah, a v 20 letih bodo Haloze do malega gosposke pristave, Haložanje pa viničarje in robovi! Iz tolikega siromaštva tudi izvira, da Haložani dušno ne morejo napredovati, ker noč in dan je treba skrbeti, da se le glad potolaži in golina pokrije. Ptuj je tedaj skladišče haloških vin, nekoliko pa tudi ljutomerskih; drugo blago prodajajo štacunariji domačim ljudem in okolici za drago ceno, čeravno so dostikrat izvrški; kaj boljšega nikakor ne najdeš pri nijednem trgovcu, nego treba je poslati v Maribor ali Gradec.

Kako pa je z dušnim gibanjem in napredkom? Ptuj prejmlje okoli 10 otiskov „Tagespošte“, ktera je naročnikom koran, dalje se malokdo briga, je li njeno redivo zlato ali blato, najbolje mikajo mestne vesti. Mimogredé bodi omenjeno, da ta časnik zlasti v novejši dobi se peni hujše kakor divji gudek vselej, kedar je govor o slovanskem ali slovenskem jeziku in njegovih pravicah; nikakor si ne more iz kebljače izbiti nemškega nadvladstva, ter se postaviti na stalo svete pravičnosti; glasno trobi, da mi zavoljo jezika darujemo svobodo in omiko. Nam je svoboda brez narodnosti neumnost, omiko pa imamo širiti med narodom v svojem je-

košne naredbe, ki se primerne zdé, da se bodo mogle skupne državne zadeve skupno obravnavati in za vselej zagotoviti. Te poti pa ne kaže februarne ustava, že zavoljo tega ne, ker Ogri, Hrvatje, in kakor se zdaj kaže, tudi Poljaki in Čehi ne pridejo v „Reichsrath“ (Res!); med tem časom pa gre slabo in peša bolj in bolj obertništvo, kupčijstvo, kmetijstvo in rudarstvo naših dežel, ker nam ni mogoče miru zadobiti in svojih moči razvijati. (Dobro! Pravo! v sredi in med poslušalci.) Vedno se mnogo govori o blagoslovu, o bogatih zakladih, ki v naši zemlji tiče, — ali kdo si za to kaj prizadeva, da bi jih vzdignil? Tako deleč smo prišli, da je nek bistroumen poslanec v niže-avstrijskem zboru, ki sem ga že pri drugi priliki omenil, res pravo zadel, rekiši: „Vsa nadloga v Avstriji je sad domače državne modrosti!“ Gospoda moja! kakor je med izhodno-indijskimi otoki več taci, ki imajo svoja posebna dobrodišeča zelišča, ki nikjer drugod ne rastejo; kakor se v Kajeni poseben poper prideluje, tako imamo tudi mi svojo posebno domačo nadlogo, ki se v nobeni drugi državi tako stanovito in marljivo ne goji in ki v nobeni drugi državi tako močno ne raste in se tako čudovito razrašča. (Res!) Oni poslanec pravi na dalje: „Če je bilo vse domišljija ali sanjarija, eno vendar ni bilo, to je, da ni več tistega stanja od l. 1860, da smo prišli ob ves up, ob milijone in milijone pri izdelkih, delu in premoženju brez naše krivde, in če se nam pravi, da je bila vsa ustava le neka poskušnja, naj smemo tudi na to odgovoriti, da so nas kakor za poskušnjo na beraško palico pripravili. (Smeh!) Gospoda moja! jaz se ne pozivam tu na kakega svojega političkega prijatla, ampak na političkega nasprotnika. Ako bi bil odsek za addresso vse okoliščine, kakor so res, prevdaril, ako bi bil premislil, da se je vse to pred, ne pa po 20. septembru godilo, tedaj da se je vse to godilo v tem času, ko je „Reichsrath“ zboroval, če bi bil vse to dobro premislil, potem ne bi bil mogel logično drugače sklepati, kakor da moramo cesarju za 20. september hyalo dati. (Dobro! med poslušalci. Dr. Toman: Tako je!)

Kako grozno je uboštvo v Avstriji, kam da smo prišli, to vse bilo je letos v „Reichsrathu“ na drobno povedano, ravno nekoliko prej, ko je Šmerlingovo ministerstvo padlo, in tedaj je bil spet grof Auersperg, ki je v gosposki zbornici to le rekel: „Vidimo, ka-

ko presiljeno ljudje življenje uživajo in si veselice napravljajo. Pa naj nam take do mišljene podobe in sleparije ne zakrivajo pravega stanja. One nas le v serce bodejo in pričajo, da je ljudem že vse eno, ali pa da so že celó obupali.“

Tedaj se je morala nova pot nastopiti, in jaz tudi ne vidim druge poti, kakor je ta od 20. septembra. Da, pa saj bi bilo mogoče, govori se nam, in morebiti bi bili tudi isti gospodje, ki so danes tako odločno zoper septemberski manifest, potem zadovoljni, ako bi bilo ministerstvo koj, kakor so tudi vsi časniki zahtevali, svoj novi program, že narejeno in gotovo ustavo priobčilo, ki bi bila imela vse mogoče podstavne pravice lepo s pristavki omejene in v paragrafe razdeljene.

Gospoda moja! jaz pa menim, da so ti državniki, ki zdaj vladajo, ravno zavoljo tega prav pripravi za Avstrijo, ker niso tega storili, ker so to narodom izročili, ker hočejo slišati glas narodov, da morejo potem Njeg. veličanstvu dalje svetovati. (Gromoviti pravo- in dobro-kllici v sredi in med poslušalci.)

„Naj se nam zadeve, rekel je grof Auersperg v pomnoženem državnem zboru, rešijo tako srečno, kakor nam kaže starodavna podoba o butarici pušic. Jaz bi si ne mogel v srečo šteti, ako bi to skrivnost, kako bi nas skupaj deržali, iskali le v tem, da bi nas vkup vezali. Ta skrivnost tiči v tem, da se pravi pomoček za zedinjenje dobí: za mervta mehanična trupla mehaničen pomoček ali vezek, za žive, dušne moči pa dušni.“

Februarne ustava ni bila nič drugega, kakor mehanična stavba, vez, ki bi vse vkup v eno celoto zategovala, in ravno zavoli tega ni za Avstrijo. (Dobro! Pravo! v sredi in med poslušalci.)

(Dalje pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Danes navajamo spet nektera mnenja o nemškem vprašanju in avstrijski nemški politiki. Pričnemo s serbskim časnikom, „Napredak“ po imenu. V 28. listu omenja on najprej sadanje žalostno stanje, potem pa piše tako le: „Grozne reči se nam spet obetajo. Spet se bomo, ako se kako drugači ne zasue, vlačili po Frankobrodu, kjer se imajo naše avstrijske zadeve obravnavati. Da bi se vendar nekoliko pomislilo, koliko je Avstrija novcev potrosila, koliko kervi

prelila za to Nemčijo! Kdaj pa je ona kaj od nje dobila? Ali jej prihití morebiti zdaj na pomoč? Nesrečna ta misel, da naj bi Bog Avstrijo prestvaril v nemško državo, oh koliko žrtev je stala ta misel avstrijske narode, katerih se nemške zadeve toliko tičejo, kakor tisto vprašanje, ali živé v luni ljudje! Beržkone mislijo zdaj na Dunaju, da bodo vsi avstrijski narodi kar planili nad Prusa. Mi nismo toliko razkačeni nad Prusi, ker je že davno, kar so se naši očetje z njimi borili, ali po vsem nismo zoper vojsko, že iz tega namena ne, ker nam vojska lahko to premembo prinese, da bi bila Avstrija rešena nemške zaveze, ki nam je že tolik zaprek in nesreč nakopala. Dunjski kabinet je preveč nemško nego avstrijsko politiko delal! — Vsegdar so se znali avstrijski narodi junaško boriti z nasprotniki svojimi, tudi zdaj bodo, če nastane vojska, svojo junaško dlan pokazali, samo Bog ne daj, da bi se spet za zeleno mizo vse poderlo, kar so junaki na bojnem polju dosegli! Treba pa je tudi, da so narodi zadovoljni. Le tako jim je mogoče, voljno in z veseljem vse za Avstrijo darovati. — Ako ima Avstrija zadovoljne narode, potem jej ni treba družega zaveznika. Ako smo pred topom (kanono) vsi enaki in nas (Slovancov) desetkrat več v primeri z drugimi pogine, onda naj bomo tudi v vživanju privic enaki. Naj ne bo nikogar med nami, ki bi imel večji izobraževalni namen. Avstrija naj postane enkrat avstrijska država, Avstrija svojih narodov; tedaj še le bode močna in veljavna!“ To so pač resnične in serčnomile besede, ki jih navdaja za domovino vneto serce. Da bi jih vendar ne preslišali! — „Zukunft“ piše, da je naše stanje zdaj veliko nevarniše, kot l. 1859; kajti ne samo Pruska in Italija želite vojske, ampak tudi Francoska in Ruska, ker se nadjate bogatega plena. To se iz tega vidi, ker nijedna o kongresu besedice ne čerhne. Velikonemci sicer mislijo, da bode Avstrija Prusko popolnoma zmagala in potem sama v Nemčiji kraljevala, ali to je sanjarija! Vsa Evropa namreč bi v odločnem času po koncu stopila in branila, da ne bi niti Avstrija niti Pruska na Nemškem samovladarstva zadobila. Tedaj kaj se ima Avstrija od vojske nadjati, — gotovo manj kot je v nevarnosti zgubiti!

Cesar je 412 spokorjenim jetnikom po vseh cesarskih kaznivnicah vso kazen odpustil.

ziku; učenjakom našim je skrbeti, da, kar drugi narodi boljšega imajo, prenesó v svoj jezik. Kdor hoče svoj jezik drugemu narodu vsiliti, nosi marogo jezikove nestrpljivosti, nikdar pa on, ki se poteza za pravico svojega jezika za svoj narod. To si vcepíte v glavo ter bodite pošteni in pravični! Obe „Pressi“ in „Allgemeinerica“ imajo svoje čestivce pokavanah, dalje v političkih dnevniki ne seže. Višega razumništva, to je takega, kteremu je vrednost ljubica, Ptuj kruto malo zmore. Vzrok je gotovo ta, ker nima kakega srednjega učilišča; odtod se tudi lahko razvidi, zakaj jim je tako malo mar za omikavne zavode. Uračništvo je pred tremi leti in predlanjskim imelo dovolj povedati zoper čitavnico in poprék zoper narodno gibanje; da bi se pa živo učilo slovenščine, ali jo znalo dostojno, nikdar se ne kaže. V gledišču se igra rokavno o zimski dobi, se ve po nemški; ptujskim mesčanom je malo mar za pozoriščne burke, le nežni spol z večino hodi tje po omiko in kratek čas. Kmetijsko društvo ima tu podružnico. Jaz jo imenujem brez vrednosti v svojem poklicu, inai pa je gojivka nemškega življa, nikar boljšega kmetovanja med ljudstvom, ker vse opravlja v nemščini, ni pristopna čistim Slovencem, tedaj tudi ne more odgovarjati pravemu namenu. Nikakor ne pojnim, da še mnogo slovenskih občin plačuje nemški kme-

tijski list v Gradcu izhajajoči, malo podučivne vrednosti je v njem, mnogo naših ljudi pa ga tudi dobro ne razume. Svetovati bi bilo, da se ta reč preinači, ali pa, da tudi slovenski gospodje odstopijo, zakaj bi v Muro vodo nosili in s svojimi žulji nemštvo gojili, — krivih naukov nam je zadosti daval v vinoreji! — Glavna učilnica še koj velja, o čemur smo se sami prepričali bivši pri izpraševanju. S podukom v slovenščini je bilo medlo, vsaj lagodno, v 4. razredu, kjer C a f o v Oroslov ta predmet uči, je učitelj Nemec; ne vem, kako še danes more kdo na Slovenskem učitelj biti trd Nemec? Pred tem je 30 let nek možek, trd Nemec, vodil krmilo ptujske zedinjene učilnice, in to je krivo, da nikdo teh učencev, dovršivših doma nauke, ne zna slovenski pisati, ne brati; odtod se tudi razklada nasprotnost po znanem načelu: neznanih reči ne ljubimo. Minoriska župnija ima slovensko-nemško učilnico, kakor je indi. Mi mogredé bodi o tej priliki poprašano, kje da je v labodski vladikovini onih 50 slovenskih ljudskih učilnic, ki so v uradnem razkazu navedene? Mi živimo v okolici, ktera je čisto slovenska, pa vendar nismo imeli sreče naleteti na tako učilnico. Tu se dela in plete za kmetijsko učilišče, za ktero ni priličnejšega torišča, in ga ne bode, nego je Turnišče, pa ne da se zgodnjati, menda zato ne, ker je na Slovenskem; oni

nemški gospodje vajeti držeči najbrže menijo, da bi se po kaki naključbi utegnulo slovensko okolje odluščiti od nemške oblasti.

Napenjanje za realsko gimnazijo tudi ne more sadú roditi. Iz tega že lahko sklepa vsak razumnik, koliko se imamo nadjati za svojo blagost in napredek od Blagotinščakovcev. *) Da nam je realske gimnazije treba, ne premahnem velé, da bi imela več učencev, nego ktera koli sosednja, bodi si mariborska, celjska ali varaždinska. Čudno in žalostno je, da sta oba odvetnika v seji o tem bila proti temu zavodu. Ako se taki ljudje upirajo napredku in omiki, kateri so dovršili višje učilnice, kaj pa moremo iskati od drugih meščanov, katerih večina ni prestopila praga 4. razreda? Drugih omikalšč ne zmore Ptuj, čeravno bi mu šla, sodé po selu in stanovništvu; telovajskega in pevskega društva sem ne štejem, ker take prikazni so minljive. — Božja beseda v mestni cerkvi se razklada samo v nemškem (!) jeziku, kar ni primerno in pravično. V jutro ob nedeljah jo obiskuje navadama najboljše družina, ktere

*) Oblika Blagotinšek je kriva, ker to ovrača narodni izgovor in slovnica. Ime je iz blag-blagota, blagotin, blagotinski, blagotinskjak = blagotiniščak isto, kar rodovinska imena: Edelmann, Nemšnjak itd. Keimfeld

Mora vsako škofijstvo je vpeljalo česki jezik kot svoj službin jezik. Kdaj ga bodo pri nas vpeljali — slov. jezik?

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Vojska.) Kakor bi vojaki iz zemlje rastle, tako vrejo pri vseh vratih v naše mesto. Celovec je že več dni ves živ in poln ljudi iz vseh krajev in dolin koroške dežele. Petja in vriskanja se sliši, kakor bi bil somenj, — pa tudi solz, britkih solz ne manjka. Tam se poslovlja uboga žena od svojega moža, ki je dozdej varoval in redil njo in celo družino. Tu objema siv oče in stara mamka svojega sina, ki jima je dozdej polje in pohištvo obdeloval. Tam spet podaja deklica roko berhkemu mladenčcu, kterega bi imela vzeti v sv. zakon. Pa tudi od daljnih krajev se slišijo britke tožbe, da so na vojsko poklicani sinovi in hlapci ravno zdaj, ko jih bode doma najbolj treba. Res! vojska je huda reč in gorje tistim, ki jo — bi rekel — nalašč in po sili hočejo. Bismark, Viktor Emanuel, pa tudi še tisti tretji, ki gotovo najbolj vodo kali, tisti mož v Parizu, — hud odgovor bode za nje. Kar nas v naši velikej nevarnosti tolaži in veseli je to, da so naši vojaki in novinci vsi vneti za vojsko in bodo gotovo nasprotnikom našim pete dobro namazali: Pravica ima svojo moč! Vendar pa vse tudi želi, da bi se Avstrija vsaj enkrat izmotala iz takih zvez in razmer, ktere so jej že tolikokrat napravile nesreče in škode, — naj bi se vendar talijansko, nemško in izhodno vprašanje vsaj enkrat rešilo, drugači ni miru in pokoja. Morebiti se naša vlada doli starega pregovora: „Si vis pacem, para bellum“, to je: če hočeš miru, pripravljaj vojsko! Pri nas se res priprave delajo ogromne, kar se govori, če je le polovica resnica — je že strah in kaže, da je naša vlada terdne volje vsaj svojem nasprotnikom pokazati zobe. Govori se, da pojde ta mesec okoli 100.000 vojakov skoz Celovec, — železnica bode samo vojake dovažala, — okoli mesta se bodo postavili leseni hlevi za konje, — peki so poklicani, naj naznanijo, koliko more vsak na den erženega kruha peči, — še celo to se pripoveduje, da pride k nam vojaško generalikomando. Prav tako, da se napenjajo vse žile in moči; — kar Bismark z Avstrijo dela, je res že preveč; Prusko, ki je še v plenicih ležalo, ko je naša der-

žava že kot mogočno cesarstvo slovelo, Prusko ne sme z nami tako govoriti in delati! Tako misli in govori vsak pošten Avstrijan. — Cena je mesu od 15 — 18 kr poskočila.

Iz beljaške okolice, 15. aprila. — e. (Ali mora c. k. davkarija tudi slov. pobotnice jemati? — Tatvina.) Minuli četrtek, t. j. 12. t. m., sediva s prijateljom, verlim rodoljubom in tudi dopisovalcem tega lista, v Beljace v neki gostivnici. Nekaj pozneje pride tudi davkarijski uradnik in se nama pridruži. Kakor je pri kupci stara navada, da se govori mnogoverstno sučejo, prišli smo med drugim tudi na jezike. Uradnik — po rodu Slovenec, po duhu pa — Bog vé, kaj? — izusti, da bi se rad italijanske jezika priučil, kterega se je sicer že privajeval, pa vendar ne še popolnoma. Na to mu pravim: „Gospodine! ne bodem vas odvajal, učiti se italijansčine, pa prikladnejši in potrebnejši se mi zdi, ko bi se poprijeli Janežič-eve slovnice! V našem okraju živi nad 8000 Slovencev, ki tudi svoje davke plačujejo, — in ravnopravnost jezikov se mora vendar enkrat v resnici izvršiti, kajti zagotovljena nam je po cesarjevi besedi in ministerskem ukazu“. Gospod pa mi na to odgovori, da ministersko povelje davkarijskih uradnikov nikakor ne zadeva, temuč le okrajne uradnike. „Kaj bi potem takem storili“, poprašujem jaz, „ko bi prišel kdo s slovensko pobotnico (kvitengo) do vašega urada? — „Zopet domú bi jo moral nesti; pri nas bi na njo niti beliča ne sprejel“, mi odgovori. „I zakaj?“ „Mi smo odgovorni za to, kar plačamo. Ako pa pobotnice ne razumim, sem v nevarnosti, da bi ne bil prekanjen“. S prijateljom mu zdaj dokazujeva, naj se ravno zatagadel slovenščine prav priučil, da ga nikdo prekaniti ne bode mogel. Izgovarjal se je pa s tem, da se mu slovnice ni treba učiti, ker je tú (v Beljace) uradni jezik nemški, in da za največjo silo že slovenski razumi, in če ne gre drugači, so že tudi tolmači. Še ve, da sva s prijateljom te ugovore v prave meje zavernila. Pokazala sva mu, kaj da so sedajni tolmači; „Slovenec“ je že naznanjal, kako je bilo v Celovcu pri neki sodnijski obravnavi. Ali zakaj bi ti naše pričkanje do drobnega popisoval! Prašam le še prvič tebe, dragi „Slovenec“! je-li temu res tako, da smejo posamezni uradniki slovenski pisane pobotnice zametovati? — Drugič prosim vas, slov. rodoljube beljaškega okraja, ki imate večkrat kaj pri davkariji potegniti, poskusite enkrat

s slovenskimi pobotnicami! Če jih uradniki ne vzamejo, razglasite to, in vprašali bomo finančnega ministra, kako in kaj, da zvemo, ali so le novci (denarji), ki jih slovenske roke pridelajo in v davkariji plačajo, — dobri, ali, če so tudi Slovenci dobri, da se jim — kot Slovincem na slov. pobotnice — pripadni denar izplačuje? Meni se pač gori omenjeno uradnikovo mnenje ravno tako zdi, kakor bi kdo rekel: Bog ne daj, da bi se kdo s čim drugim pokrival, kakor s — cilindrom, drugači še človek ni! Le po bratovsko! — V noči od 12. do 13. aprila se je gozdnarju (borštnarju) bekštanijske grajščine iz njegove izbe okoli 170 gld. ukradlo. Ta denar je bil večidel lastina gospode. Gozdnar je dan poprej daljne gozde ogledoval, med potjo pa zbolel, tako da je moral 1 uro od doma v drugi grajščinski hiši obležati, kjer tudi še zdaj boleu leži. To so gotovo budodelci zvedeli in priložnost porabili. Zvedeli pa so še niso. Med ukradenim denarjem so bili tudi nekteri tolarji.

Iz Zasavinja 24. aprila. — V. (Družba s v. Mohora.) V „Slovenca“ 13. januarja t. l. pisal je bil nek gospod rodoljub iz Koreškega zastran šent-Mohorskih družbin knjig takole:

„Še boljše se mi dozdeva, ako bi slavna družba namesto več majhenih knjižic izdajala eno pa debelejšo knjigo.“ Dobro vedé, da ima druga glava drugo misel, vabi ob enem ta gospod, naj tudi drugi o tem svoje mnenje razodenejo. — Razodeni tedaj, postrežljivi „Slovenec“, o tem tudi drugo nasprotno misel, prej da se omenjene knjižice vežejo, slavni Mohorjev družbin odbor pa naj potem oboje prerešetari: boljša misel naj obvelja, nasprotna pa pod rešeto pade!

Dozdeva se mi namreč boljši, da družba še pristarem ostane. Naj le izdaja kakor do zdaj, več majhenih knjižic. Menim, da tako prežlahtnemu svojemu namenu najbolj ustreza, namreč, da izdaja in razširja dobre knjige med prosto slovensko ljudstvo. Res kaj živo je treba, da bi se zasejala družbina zlata vredna berila med nauka potrebnimi Slovinci, tako zeló, kakor pratika, ktere še ukajena kočurica pogrešati ne more. 2534 je sicer, hvala Bogu, že precej lepo število družnikov, pa tudi je še lepo — ali bolje reči, gerdo število duhovnih, celó velikih, ktere menda, kakor se kaže, še po sluhu ne poznajo družbe sv. Mohora, se manj pa gotovo po duhu, ker ne štejejo še nijednega družnika! Drugih kaj veliko število šteje

je najmenj pet šestin iz pobliznjih okolic, trdih Slovencev, kar pričajo tudi spovednice; h krščanskemu nauku morajo prihajati rokodelski dečki, kterih je tudi obilo ne vedočih nemški; ti imajo najlepšo priliko ondi zabiti ono iz katekizma, kar so se doma po slovenski naučili, ker nemškega razkladanja ne razumejo. Pokojni okrožni dekan Cvetko, sprevidevši potrebo slovenske božje službe, poskusili so prositi dovoljenja pri sekovskem kn. vl. redništvu v Gradcu, da bi se rano smelo slovenski pridigati, pa nemško redništvo ni blagovolilo dopustiti. Kako bi bilo, ako bi se sedaj o isti reči oglasilo pri slovenskem kn. vl. labodskem redništvu v Mariboru?

Preostaja še nekoliko omeniti o čitavnici. Prva zora se je prikazala slovenščini pred nekaj leti v glavni učilnici, češ, da je bila predhodnica na zlati kolesnici, pripeljavši nam čitavnico. Prvi ustanovniki in stvarniki so ji bili Herman, Čuček, Meško. Jasno se še spominjamo prve občne skupščine, kjer je med drugimi spoštovanimi možmi bilo videti največ našega rodoljubnega duhovništva, ktero navdušeno za narodno svetinjo je pomagalo vogelni kamen položiti narodnemu svetišču na Ptuj in sedaj ga marljivo goji tudi meščanstvo. Tu govori vsak meščan slovenski, bodi si trgovec, ali krčmar, tudi priseljenci iz Nemške se prikladajo zbog dobička, obrtnosti itd.,

kar je vzrok, da se ne upirajo tako trdovratno in neumno narodnemu razvoju, kakor indi, le nekteri nemškutarski zijaki jih motijo. Najhujši zoperniki so l. 1864 petega septembra o svetečnosti prve obletnice peroti pobesili, dulec zgrbuščili, videči prvi pa obilni sad čitavnic, saj nekteri so se svetečnosti udeležili. Veličestni prizor je bil poštemu narodnjaku popoldne istega dne, kedar je hlaŕon prisopihal od vzhoda pripeljavši čestite goste iz Hrvaške, ormoške in ljutomerske in drugih okolic. Ves prostor pred kolodvorom je mrgolel skoro samega narodnega razumnštva in dičnega meščanstva, modrica je poslala blezo vse svoje gojence Podravljane in Pomurjane. Godba je svirala „Naprej“ in svetečna množica se je lagoma gibala proti čitavnici po gosposki ulici, ki se je napolnila z narodnimi borivci, okna in vrata so stregla rodoljubstvu. Ozirajočemu se rodoljubu je v tem hipu srce gotovo najviše radosti skipeló, dovoljnost je bila prekomerna, navdušenost neizrečena. Mati Slava! tvoji sinci te čestijo in ljubijo! Ta dan se, je Ptuj kazal v drugi obliki, nego l. 1848; bodi pozabljenó! Po dobro dovršeni besedi se je čulo, da odlični gospodje, blage gospe, mile gospodičine znajo gladko vladati s slovenskimi glasovi; vse se je naški vedelo pogovarjati, zato je umno nek gospod opazil: Glejte nemški Ptuj! Kakor eno srce je bilo

vse v ljubezni in bratinstvu; s tem se res ponasamo Slovenci, da se naše slovesnosti godé v najlepšem redu.

Dragi Ptujčani! vi skrbite za to, česar je treba nam veččanom in kmetom, ali sami napravljate, ali odinod dobivate, kar je rokodelska, obrtniška, in umetniška roka izdelala, kar strojna kolesa in valjeki ponujajo, kar soparna moč priготavlja; za to pa vam drobiž prinašamo; kmet vam prodaja svoje pridelke, ktere na večje obresti spečate. Pri tem trštvu se skorej vselej pogovarjate slovenski; kedar vam v kakem večem društvu trsova kapljica segreje žilice, začenja se slovenska beseda glasiti, slovenske pesmi doneti. Podajmo si tedaj bratinske roke, ne slišaje nespametnih zijakov, stopajmo razumno, modrosložno naprej v omiki, ktera bode že vam, posebno pa vaši mladini na veliko korist in slavo. Bodimo si pošteni Slovenci, kakor nas je vrla mati rodila, na slovenski zemlji; drugi pa, ki niso odtod rojenci, bodo vdomačeni in vdomovljeni se z nami pobratili, z nami združeni napredovali, da postanemo omikani bivavci na malem Štirskem, iskreni Slovenci, zvesti sinovje mogočni Avstriji, dika, slava in leščeči biseri v svetlem vencu milega vladarja!

pa vedno še le enega samega, t. j. gospoda župnika ali kaplana, semtertje tudi gospoda učitelja. Pet družnikov v celej pa tako veliki konjiški dekaniji, ktera šteje še čez 21 jezer duš, kaj je to?! Dva družnika v celej škalski dekaniji, ki šteje čez 10 jezer duš, kaj je to?! itd. itd. To gotovo ne prihaja od preognjene narodne navdušenosti, marveč le od narodne zaspanosti! Omikan Slovenec, bodisi stanu kterege koli, ti nisi nikakor ne še zadostil ljubezni so slovenskega naroda s tem, da družbino knjigo prejmeš, jo prečitaš, potem pa med stara pisma ali drugo ropotijo v omari zakoplješ. Dotle je odbor družbino knjigo še le do tebe razširil, od ondi pa je in naj bo tvoja sveta skerb, da res dojde med prosto slovensko ljudstvo. Saj vendar niso častivredni gospodje duhovniki in pa učitelji ovo prosto slovensko ljudstvo!

Res je sicer, da si vsak ne more vsega naročiti, pa take naprave, kakoršna je družba sv. Mohorja, je najmanj tako treba, kot vsakdanjega kruha, slovenskemu narodu, kteremu so tako dolgo sovražne moči branile, učiti se kaj razumljivega in pametnega v maternem jeziku, tako da, kdor ni hotel postati tujec, moral je ostati drevár ali vozar. — Res je sicer, da so nam egiptovska huda leta malo da ne ves denar pojedla, ali vendar še marsikteri naukažljen priprostad, dasiravno težko, vesel prinese svoj forintič, da le kaj prida duhovne hrane zanj dobi.

Razširjati tedaj vedno še imamo, kar koli nam je mogoče, med prosto naše ljudstvo to prekornostno reč, pa ne samo s tem, da sami knjige kupujemo in jih kjer koli mogoče gorko priporočamo, ampak tudi, da knjige radi posojujemo, da si tudi ne prošeni zanje. To velja zlasti ondi, kjer še prostim ljudem celo niso znane. Naj se dobra knjiga prostaku samo prikupi in da se velike njene koristi prepriča, tem rajši bo po njej segel in si je priskerbel, če gre tudi za novce terdó.

Da se družbine knjižice lože večkrat razposodijo, ali še uspešnejši razširjajo, zato menim ravno, naj se tudi zanaprej še izdajajo, kakor, so se dozda.

(Konec pride.)

Izpod Gorjancev 24. aprila. 33 (Mož za 50 gld!) Veliki teden pripetila se je v naše okolici prigodba, ki je vredna, da je čitateljem „Slovenčevim“ na znanje dam. — Nek logár kneza Auersperga v Posterici (Steinwand na Kočevskem) šel je srne streljat, kterih se po kočevskih lozah ne manjka. Pride na visoko, največo goščavo, kar zagleda skozi hosto, kako se z enega drevesa nekaj doli plazi. Videti je bilo, ko da je par kun ali divjih maček. „Ej raca na vodi, si je mož mislil, ako tega spaka ustrelim, kože prodam in si zanje kaj kupim, bo tudi nekaj za pirhe“. On zgrabi tedaj puško — pomeri — napne — ustrelil, ali kako se je ustrašil, ko je mesto kune ali mačka en človek milo zajavkal: „Oh, kaj je to?“ in se to izrekiš z drevesa mrtev na tla zgrudil. Še bolj se je pa ta prestrašil, ko je k drevesu priteknel in v ustreljenem svojega ljubega prijatla spoznal, ki je bil tudi gozdinar v službi kneza Auersperga. Ta revež namreč nabiral je po hrastovju omelo ali tičji lim in ni sanjal, kaj žalostnega da ga čaka. Logar je klical na pomoč, da se je pol ure daleč čulo in med tem si je na vso moč prizadeval, da bi prijatla svojega zopet k življenju obudil, ali vse zastonj — mrtev je ostal! Od velike žalosti in silnega straha se je hotel revež nato tudi sam sebe ustreliti, kar so mu pa ljudje, ki so med tem na nesrečno mesto pritekli bili, komaj komaj ubranili. Drugi dan prišla je komisija z Novega mesta, ki ga je za popolnoma nedolžnega spoznala. Obetal je potem, da hoče vse svoje imenje in premoženje z vdovo prijatelja svojega, ktero je nehoté v toliko nesrečo pripravil, deliti; ali tudi to mu ni obveljalo nekaj za to, ker

ima sam le pičlo premoženje, nekaj pa za to, ker Auersperg skrbi tudi za vdove svojih služabnikov. Ko so po vsem tem vdovo vprašali, koliko da hoče odškodnine za ranjega moža, rekla je neki: „Za 50 gld. ga ne bi bila dala!“

V Ljubljani 28. aprila J. Y. (Volitve za mestni odbor.) Kakor se je bilo že naprej nadjati, posebno pa po slavnej zmagi v II. volitnem razredu, zmagali smo tudi v I. volitnem razredu. Bila sta izvoljena oba narodna kandidata in sicer g. Pleiweis Jož. s 70 in g. Fröhlich s 65 glasovi. Od 194 volilcev tega razreda udeležilo se jih je volitve 117; zmagali so tedaj Slovenci z vsemi svojimi kandidati v vseh treh volitnih razredih tako slavno, kakor še nikoli poprej! Pokazalo se je pri tej priliki, kakor sem že zadnjič omenil, da naši meščani niso politični zaspanci. V posebno čast si lahko štejejo obilno to udeleževanje pri volitvah in slavno zmago čez protivnike narodnega duha. Pokazalo se je pa tudi, da protivna stranka še toliko upljiva več nima, da bi bila le enega svojih kandidatov spravila v mestni odbor. S tem se najbolj lahko premeri veliki napredek, kterege je storila domača narodna reč. Ni še dolgo temu, kar je še ošabno po koncu nosila glave nemška stranka po slovenske Ljubljani, mislé, da le ona ima gospodovati, Slovenci pa naj ji bodo služabniki v lastnej deželi. Zaničljivo gledali so ti „kulturonosci“ na „malo peščico“ prenapetih glav, in si sanjali Bog ve kakšne zmagé še tudi za prihodnjic! Zadnje volitve pa so jih menda do dobrega podučile vse kaj družega. Slovenci so pokazali, da v lastnej hiši so oni gospodarji, da ptujca ne preganjajo, ako je le pošten, da pa za domače renegate, kteri le v ptujščini sreče iščejo, kaj malo marajo. Med 9 kandidatov postavili so tudi enega rojenega Nemca, namreč g. dr. Kalteneger-ja, in tako pokazali, da niso taki Nemce-žeruhi, kakor se trobi. Protivniki naši tega nikoli ne bi storili, tedaj naj se učijo pravičnosti še le od Slovencev. Naš mestni zbor je zdaj tako sestavljen, da ste ravno dve tretjini narodnih odbornikov. Bode jih pa še sčasoma še več in nadjamo se, da potem slovenski jezik tudi v mestni hiši pridobi vse svoje pravice, ktere mu gredo.

Ptuje dežele.

Zares čudne reči se godé zdaj! Kamor koli se oberneš po svetu, vse kaže, da bo vojska. Pruska se oroža in noče nikakor orožja z rok djati, Avstrija, Nemčija, Romanija, Italija, Srbija, Černogora, Ruska se orožajo, in tudi Francoski ni verjeti, da ostane neutralna, ako se povsod drugod kervav boj vname. V kratkem bo stalo v sredi Evrope več kot 1 milijon vojakov s puško v roci! Pa tudi to je jako čudno, da vsaka izmed njih terdi, da noče vojske, da bi le mir rada imela! Diplomati si sicer še pisma pošiljajo, da bi vse kako pomirili, ali kaj bo, če v tej negotovosti še dalje koper-nimo? Res, da bi bila vojska velika nesreča za Avstrijo, ali Prusom in drugim sovražnikom se ona vendar ne sme dati pod noge, da jo poteptajo in ob vse pripravijo; zatorej se le toliko za vojsko pripravljajo, da se bode mogla na vse strani braniti.

Naš cesar je poslal rešniku ruskega cara komandérski križ Jožefovega reda.

Luka Vukalovič je moral one dni Srbijo zapustiti in se zopet v Rusko podati, ker Turška ni dala serbske vladni miru. Njegov sin pa je šel v Černogoro, da se bojuje zoper Turke.

V vojski prevzame Viktor Emanuel neki sam više poveljstvo italijanske armade.

Na Angleškem nastopi zdaj najberže novo ministerstvo, ker je parlament tako slabo podpiral predlog o preuredbi volilnega reda. Ni pa pričakovati, da bi novo kaj več upljiva na evropske zadeve imelo.

Razne novice.

„Klasje z domačega polja.“ Ravno kar je izšel pri Otonu Wagner-ju v Ljubljani 1. snopič tega prekrasnega dela v prav ličnej obliki. Več prihodnjic.

Tudi v Bukovini je veliko pomanjkanje in lakota. Deželni zbor je v ta namen denarno podporo sklenil.

Iz Kerškega donaša „Triglav“ veselo novico, da bode novi most čez Savo že prihodnjega meseca maja gotov in da bode prav terden in lep most, kakor se je v „Slovincu“ že enkrat pisalo.

Gerbčeve „Lire Sionske“ je že prišel na svetlo 4. list za mesec april. Tudi za mesec januar se je že izdal. — Naj bi si „Liro S.“ oskerbel vsak učitelj in cerkven pevec!

Odbor kranjske kmet. družbe je 15. t. m. enoglasno odobril sporočilo dr. Costa, naj da se odpravi do zdaj veljavna postava zastran odertije. Ves spis se pošlje kot spomenica sl. ministerstvu pravosodja.

V Žabnici blizo Loke na Kranjskem je prejel 15. pr. m. pridni sadjorejec Mat. Šifrer od kranjske kmetijske družbe častno sreberno svetinjo. V ta namen je bila primerna slovesnost. Kranjski zdravnik dr. Bleiweis je ko namestnik kmet. družbe vpričo g. župnika, več kranjskih meščanov in km. poslavljenemu pripel na persi z narodni barvami okinčano svetinjo. — To je kaj lepo! Naj bi jih prav veliko posnemalo verlega kmeta!

Vabilo

k občenemu shodu ptujske čitavnice, ki bode 17. maja ob 10h dopoldne v čitavnici dvorani.

N a č r t:

- I. Sporočilo ravnatelja o družbini delavnosti v preteklem letu.
- II. Sporočilo blagajnika.
- III. Volitev odbora.
- IV. Predlogi in nasveti posameznih udov.

Po shodu je občin obed; zvečer pa: Beseda s petjem, glediščno igro in plesom. V Ptui 1. maja 1866.

O d b o r.

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	3	55	2	83	2	20	1	30	2	20
Celju	3	90	2	70	2	60	1	65	2	75
Ptujem	3	40	2	60	2	—	1	15	2	20
Ljubljani	3	98	2	77	2	25	1	40	2	42
Kranju	4	05	3	—	2	25	1	50	2	80
Novemestu	4	10	2	60	2	40	1	60	2	60
Gorici	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Celovcu	3	—	3	92	3	—	1	87	3	15
Terbižu	5	80	4	40	3	82	2	60	3	90
Varaždinu	3	50	3	20	2	60	1	33	2	10
Reki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sisku	3	40	—	—	2	84	—	—	2	78

Dunajska borsa 30. aprila 1866.

5% metalike	54.25
5% nacional	57.25
1860 derž. posoj	67.75
Bankine akcije	635.—
Kreditne „	119.75
London	107.75
Novi zlati	5.18
Srebro	106.75